

NUMERI 13-14

VERKENNING

Zondag Jubilate, 25 april 2021, Ysbrechtum.

Gelezen: Numeri 13:1-4,17-33, 14:1-4,11-20.

Muziek: Psalm 68:7, Kondigt het jubelend aan (659:1 t/m 4), Wat vrolijk over U geschreven staat (324), Hij die gesproken heeft (362).

Numeri 13

1 HIJ, GOD-MET-ONS, sprak tot Mozes en zei:

2 Zend jij mannen voor jou uit,
laten zij het land Kanaän verkennen
dat ik aan de kinderen van Israël geef.

Eén man, één man voor de stam van zijn vadersen zul je zenden,
elk een leidsman onder hen.

3 En Mozes zond hen uit de woestijn Paraan
naar het bevel van HEM, GOD-MET-ONS,
alle mannen waren leidslieden van de kinderen van Israël.

17 Hen zond Mozes om het land Kanaän te verkennen
en hij zei tot hen:

Ga op hier, het zuiderland in,
ga het gebergte in

18 en bezie het land, hoe het is,
en het volk dat erin woont.

Is het sterk? Is het slap?

Zijn ze met weinig of met veel?

19 En hoe het land is waarin het woont:

is het goed of slecht?

En hoe de steden zijn waarin het woont:

gebouwde legersteden of vestingen,

20 en hoe (de grond van) het land is:

is die vet of schraal?

Zijn er bomen of niet?

Weest sterk en neem wat van de vruchten van het land mee.

De dagen daagden van de eerstelingen van de druiven.

21 Zij gingen op en verkenden het land

van de woestijn Tsin tot aan Rechov,

waar men bij Chamath komt.

22 Zij gingen op in het zuiderland

en kwamen tot Hebron,

daar waren Achiman, Sheshai en Talmai,

nakomelingen van Anaq.

Hebron is zeven jaar vóór Tsoan van Egypte gebouwd.

23 Zij kwamen in het dal Eshkol, *druivendal*

en zij sneden vandaar een rank en één enkele tros van druiven,

zij droegen die aan een stok getweeën,
en granaatappels en vijgen.

24 Deze plaats riep men Dal van Druiventros,
vanwege de tros die zij daar hadden afgesneden,
de kinderen van Israëel.

25 Zij keerden terug van het verkennen van het land
na veertig dagen.

26 Zij gingen en kwamen bij Mozes en Aäron
en bij heel de gemeenschap van de kinderen van Israëel
in de woestijn Paraan van Kadesh,
en zij deden het woord tot hen terugkeren
en tot heel de gemeenschap
en lieten aan hen de vrucht van het land zien.

27 Zij vertelden het hem en zeiden:
Wij kwamen in het land waar jij ons heen had gezonden
en werkelijk, het vloeit over van melk en honing
en dit is zijn vrucht.

28 Maar, het volk dat in het land woont is sterk
en de steden zijn vestingen, zeer groot,
en ook nakomelingen van Anak zagen wij daar.

29 Amalek woont in het zuiderland
en de Hittiet, de Jebusiet en de Amoriet wonen in het gebergte,
de Kanaäniet woont bij de zee en aan de flank van de Jordaan.

30 Kaleb wilde het volk kalmeren tegenover Mozes en zei:
Opgaan! Laten wij opgaan en het beërven,
we kunnen dat, we kunnen.

31 De mannen die met hem waren opgegaan zeiden:
Dat kunnen we niet, opgaan tegen het volk
want te krachtig is het voor ons.

32 Zij lieten geruchten uitgaan over het land dat zij verkend hadden
onder de kinderen van Israëel, die luidden:
het land dat wij doorgetrokken zijn om het te verkennen
is een land dat zijn bewoners opvreet
en al het volk dat wij daarbinnen gezien hebben
zijn mannen van groot formaat.

33 Wij hebben daar reuzen gezien,
nakomelingen van Anaq uit de reuzen
en zie, in onze ogen waren wij als sprinkhanen.
En dat waren we ook in hun ogen.

Numeri 14

1 Heel de gemeenschap hief aan te jammeren, luidkeels,
dit volk, die nacht.

2 En zij murmureerden tegen Mozes en Aäron,
alle kinderen van Israëel

en zeiden tot hen, heel de gemeenschap:

Waren wij maar gestorven in het land Egypte
of waren we in deze woestijn maar gestorven.

3 Waarom doet HIJ, GOD-MET-ONS, ons komen naar dit land?

Om te vallen door het zwaard?

Om onze vrouwen en ons kroost tot prooi te laten zijn?

Is het niet beter dat wij terugkeren naar Egypte?

4 Zij zeiden, de een tegen de ander:

Laten wij iemand aan het hoofd stellen
en terugkeren naar Egypte.

5 Mozes en Aäron vielen op hun aangezicht
voor het aangezicht van heel de samengekomen gemeenschap
van de kinderen van Israël,

6 Jozua, zoon van Nun, en Kaleb, zoon van Jephunneh,
twee van hen die het land verkend hadden,
scheurden hun kleren

7 en zeiden tot heel de gemeenschap van de kinderen van Israël:
Het land dat wij zijn doorgetrokken om het te verkennen,
dat is een zeer, zeer goed land.

8 Indien HIJ, GOD-MET-ONS, in ons een welgevallen heeft
zal hij ons doen komen in dit land en het ons geven,
dit land dat overvloeit van melk en honing.

9 Tegen HEM, GOD-MET-ONS, moeten jullie zeker niet rebelleren,
jullie hoeven het volk van het land niet te vrezen,
want tot brood zullen ze ons zijn
en hun schaduw buigt boven hen af.

HIJ is met ons, vrezen jullie hen niet.

10 Toen zij zeiden, heel de gemeenschap,
hen te gaan bekogelen met stenen,
liet de glorie van HEM, GOD-MET-ONS, zich zien
in de tent van de ontmoeting
aan alle kinderen van Israël.

11 HIJ zei tot Mozes:

Hoe lang nog zal dit volk mij weghonen,
hoe lang nog zullen ze mij niet vertrouwen
bij al de tekenen die ik gedaan heb in hun midden?

12 Ik sla ze met de pest, ik zal ze onterven
en jou zal ik maken tot een volksstam,
groter en sterker dan zij.

13 Mozes zei tot HEM:

De Egyptenaren zullen het horen,
want gij hebt dit volk door uw kracht
uit hun midden doen opgaan.

14 Zij zullen het zeggen tegen wie dit land bewoont,
die gehoord hebben dat GIJ zelf in het midden van dit volk bent,

dat gij uzelf oog in oog laat zien, GIJ,
 dat uw wolkkolom boven hen staat
 en gij hun in een wolkkolom voorgaat,
 voor hun aangezicht overdag
 en in een vuurkolom 's nachts.

15 Zoudt gij nu dit volk als één man laten sterven?

Dan zeggen de volkeren die dat alles over u
 gehoord hebben en goed geluisterd hebben:

16 omdat HIJ dit volk niet naar het land kon doen komen
 dat hij hun toegezworen had,
 heeft hij hen afgeslacht in de woestijn.

17 Nu, laat toch de kracht van mijn heer groot zijn,
 zoals u gesproken hebt toen u zei:

18 IK BEN MET JULLIE, lankmoedig, rijk aan goedertierenheid,
 ik draag schuld en overtreding weg,
 ik laat het strafbare niet straffeloos,
 maar draag de schuld van ouder op kind niet eeuwig na.

19 Vergeef toch de schuld van dit volk in uw grote goedertierenheid,
 zoals gij dit volk hebt gedragen van Egypte tot hier toe.

20 HIJ, GOD-MET-ONS, zei:

Ik vergeef, naar jouw woord.

God in menselijke termen

Ik heb me bediend van een oude domineestruc: precies daar ophouden met lezen waar het je het beste uitkomt, om dan te doen alsof het vervolg er niet staat. Maar door dat hier te doen, kon ik de volle nadruk laten vallen op datgene wat naar mijn idee hét centrale zinnetje uit dit hele lange stuk is. God zegt: 'Ik vergeef.'

Uit wat daarna komt, blijkt dat Hij wel vergeeft, maar nog niet vergeet: het volk wordt vanwege de weigering in te gaan op zijn belofte ze het land te schenken, en vanwege de steeds nieuwe klachten, dus die hele mengeling van wantrouwen en ontevredenheid, opnieuw de woestijn ingestuurd. Er vallen, als Israël opeens tóch een invasie(tje) organiseert, doden. Het hele stuk eindigt diep in mineur.

Dat is op zich al een zeer opmerkelijk staaltje vertelkunst. Want de simpele voorstelling van geloven, van de meeste heidense zwarte kunst tot het meest vrome joodse, christelijke of mohammedaanse geloof is dat je aan Gods hand door de diepte heen naar een gouden toekomst wandelt. Dat er schot in de zaak zit, dat het door de crisis heen allemaal goed afloopt. Dat doet het hier niet. En dat maakt het juist tot zo'n ècht verhaal, echt in de zin van: zoals onze echte levens echt zijn.

En nergens wordt er over God zo gesproken als hier in het boek Numeri. In heel menselijke termen. Hij wordt kwaad, gaat met Mozes in discussie, verschijnt zomaar ineens in zijn volle glorie, alsof Hij achter de dichtstbijzijnde woestijnheuvel aan komt rijden. Alles in zeer men-

selijke voorstellingen en termen. Alsof Hij er gewoon bij is, zichtbaar – en dat is Hij ook. Elke keer dat er in de woestijnverhalen staat dat God het volk geleidt in een wolk overdag en vuur 's nachts, bedoelen ze dat Hij zichtbaar en merkbaar in hun midden is. Wel op gepaste afstand: een wolk kun je niet aanraken, als je er te dichtbij komt, ervaar je het als niet meer dan mist. En vuur kun je zien en horen, je kunt je eraan warmen, maar niet aanraken. Er blijft iets afstandelijks in Gods nabijheid, maar Hij komt zo menselijk tot ons als maar mogelijk is.

Als de kerk belijdt dat God in Jezus mens geworden is, is het goed te beseffen dat Hij al in de Torah flink geoefend heeft om dat te kunnen: mens zijn.

De schoonheid van het verhaal

Ik heb die twee hoofdstukken 13 en 14 uit Numeri, al vertalend, fluïtend van bewondering doorgewerkt. Wat een opbouw, wat een geestrijk en af en toe geestig enthousiasme klinkt erin door. Eerst die verkenners in het onbekende land. Het leest bij vlagen als een toeristische folder, met bijvoorbeeld opeens ertussendoor een zin als 'Hebron is zeven jaar vóór Tsoan (de toenmalige hoofdstad van Egypte) gebouwd.' Dan de aanblik van dat dal vol druiven, je hoort bij wijze van spreken de tekst van de gids erbij: 'Hier stopt de bus even zodat u tijd hebt voor wat foto's.' De bewondering voor de vruchtenoogst van het land, met die druiventros die door minstens twee man gedragen moet worden. En ook mooi dat ze juist die meenemen. Geen olijven of sinaasappels, de fruitsoorten waar de hele Israëlische economie op zou kunnen bestaan als er niet zoveel in defensie gepompt zou worden, maar druiven: de vruchten waar wijn van gemaakt wordt, die het hart des mensen verheugt (Psalm 104:15). Tot zover alles rozegeur en maneschijn.

Dan komt de kentering, vers 28: 'Máár!' En dan volgen de bezwaren: sterke steden, vreemde volksstammen. Gevaarlijk land!

Wie heel goed oplet, ziet dat er zes volksstammen genoemd worden: 'Aanaaskinderen, Amalekieten, Hittieten, Jebusieten, Amorieten en Kanaänieten.' Dat het er zes zijn, zou je kunnen zien als een uitnodiging voor nog een stel -ieten om als zevende volk een volmaakt aantal in het land te vormen.

Maar dit bericht zaait juist twijfel en onrust onder het volk. Een van de verkenners, Kaleb, probeert het tij nog te keren, maar dan worden de verhalen over het verkende land sterker en overdrevener: 'Dat land vreet zijn bewoners op' (wat dat ook betekenen moge, het klinkt niet echt smakelijk), en er zijn reuzen.' Hier gaan ze sprookjes vertellen en de verteller noemt het dan ook kwalijke geruchten, lasterpraatjes, gevaarlijke kletsboek.

Maar de verkochte praatjes gaan erin als koek, de andere geluiden worden niet meer gehoord. Het volk gaat tekeer tegen Mozes en Aäron,

ze heffen hun woestijnrefrein aan: ‘Waarom zijn we hierheen gegaan, laten we teruggaan naar Egypte.’ Voor de zoveelste keer maakt hun angst voor het onbekende dat ze terugverlangen naar hun eigen slaventijd, de onderdrukking, het onrecht.

Hun tekeergaan heb ik vertaald met het mooie oude Statenbijbelwoord murmureren. Dat is sterker dan het ‘morren’ uit de NBG-vertaling en het ‘zichzelf beklagen’ van de NBV. Dat laatste zit er ook wel in, ze zijn voortdurend vol zelfbeklag – als het niet over de reisbestemming gaat, dan gaat het wel over de menukaart –, maar hier is het toch voornamelijk gericht tegen anderen, namelijk Mozes en Aäron. En Kaleb zegt even verderop dat erachter zit: rebellie tegen God. In ‘murmureren’ zit ook iets aanhoudends: ze uiten niet zomaar even een concrete klacht, het gáát maar door, ze houden niet op. Het is een repeterend praatprogramma: èn maar doorzeuren.

Wat is dat allemaal knáp verteld.

ZIJN glorie

Meteen nadat Kaleb een beroep op het godsvertrouwen heeft gedaan, ‘Hij zal ons het land binnenleiden, niet rebelleren tegen de God die met ons is, wees niet bang’, dreigt het volk Mozes, Aäron en Kaleb te stenigen, en ze hebben dat nog niet gezegd of: ‘ZIJN glorie liet zich zien in de tent der ontmoeting aan alle kinderen Israëls’.

Ah, mooi. Hij zou zich nu als een generaal tot de troepen kunnen richten, peptalk voor de grote strijd. Of als een invoelende pastor: ‘Ik begriep dat jullie bang zijn, maar kom, kinderen, tóch maar proberen.’ Maar in de goddelijke glorie waarin Hij verschijnt openbaart Hij zich zeer menselijk. Hij heeft namelijk, niet voor de eerste keer, schoon genoeg van dat stel in de woestijn. Hij trekt het zich zeer persoonlijk aan: ‘Het is wantrouwen jegens Mij,’ zegt Hij, ‘ze minachten Me, ze zetten Mij weg als onbetrouwbaar, onmachtig om te helpen.’

En in één adem door doet Hij opnieuw wat bij de affaire van het gouden kalf ook al gebeurde (Exodus 32:9,10): de belofte aan Abraham van een groot volk, een grote toekomst, wil Hij laten overgaan op Mozes. En Mozes doet opnieuw wat in Exodus ook goed werkte tegen dit onzalige plan van de Zalige. Hij gaat er tegenin, met een ijzersterk argument: ‘Als Ge dit doet, dan zullen alle volken zeggen: Hij kon ’t niet, zijn volk het land ingeleiden. En omdat Hij het niet kon, heeft Hij ze in de woestijn afgeslacht.’ En, de Egyptenaren voorop, alle onderdrukkers van alle tijden zullen daarnaar terugverwijzen als er mensen tegen hun tyrannie in opstand komen, en zeggen: ‘Dit is wat er gebeurt als je je verzet tegen je onderdrukkers: God zal je straffen.’

Ik zei al dat God nergens zo menselijk wordt beschreven in zijn gedragingen en stemmingen als hier, maar na Mozes’ woorden doet Hij iets wat wij mensen juist vaak erg moeilijk vinden: bakzeil halen. Mozes is nog niet uitgesproken of Hij komt met zijn reactie: ‘Ik vergeef, naar jouw woord.’

En dit, lieve gemeente, is wat er eerder bedoeld werd met 'De glorie des HEREN liet zich zien' (in vers 10). De glorie, de heerlijkheid, de majesteit van de God die met ons is, de Aanwezige, de Eeuwige, de Ene, is dat Hij weet te vergeven. Dat Hij niet laat varen de werken van zijn hand, maar, ook als Hij even dreigt los te laten, ons toch vasthoudt, en verder wil gaan met mensen die vaak niet weten wat ze willen.

Consequenties

Niet dat dan prompt alles weer gaat zoals voorheen. Alle gedrag heeft gevolgen. Wat gebeurd is, daar kun je overheen stappen, maar je kunt het niet terugdraaien. En de treurigheid is, maar dat is tevens het grote waarheidsgehalte van zo'n verhaal als dit, dat wij er niet ook maar iets van leren.

Na het hoge woord van vergiffenis, gaat de geschiedenis verder: het volk zal het beloofde land niet kunnen ingaan, ze moeten terug de woestijn in, doorgaan met het leerproces van leven aan Gods hand. Ze zijn wel bij het land gekomen, maar er nog niet aan toe. En als ze teruggestuurd worden, dan willen ze er ineens tóch in, dan gaan ze koste wat het kost toch proberen er binnen te gaan. En wat het dan kost zijn mensenlevens. De trieste laatste zin van Numeri 14 luidt: 'De Amalekieten daalden af met de Kanaänieten die in dat gebergte woonden en zij versloegen hen en joegen hen terug tot aan de Chormah', dat is: een heel eind de vernieling in.

Waar de woestijntijd van het volk voorbij had kunnen zijn, begint het pas goed. Een volle generatie zal er mee heengaan voordat ze een nieuwe kans krijgen. De leertijd wordt verlengd.

In de vergelijkingen van onze levens, onze geschiedenis, met de woestijnreis van Israël gaat ook dit element op: dat wij zolang wij leven en zolang er mensen zijn op aarde moeten leven met de consequenties van ons eigen handelen en van dat van de generaties voor ons. Wij leven van de vergeving der zonden, de blijde boodschap is dat God door alles heen met ons verder wil, op het pad van de vrede, de gerechtigheid, eten en een thuis voor iedereen, maar dat wij niet moeten vergeten wat eraan is voorafgegaan. Van je fouten leren, zorgen dat de geschiedenis zich niet eindeloos herhaalt, vooral niet die van oorlog, machtsstreven en ongelijkheid, dat zijn allemaal vrome wensen en voornemens, maar ook een beetje cliché-achtig. En hoe doe je dat? Hoe houd je het geloof vast dat het kán, de hoop dat het gebeuren zal, en de liefde om het nu al toe te passen in je eigen bestaan?

Want andere clichés dringen zich op, over structuren die weerbarstig zijn, dat wij 'maar' mensen zijn, dus dat die fouten zich eindeloos zullen herhalen, en wat betekenen je nou helemaal als kleine enkeling in een grote, boze wereld?

Tegen dat fatalisme in, dat ons somber en krachteloos maakt, onderuitgezakte murmureerders, houden wij vast aan het geloof dat één mens verschil kan maken tussen leven en dood, tussen vloek en zegen; dat wat in het klein gebeurt, in het groot gevolgen kan hebben; het verzet dat bij een enkeling begint, kan de wereld doen veranderen. Wij houden vast aan wat wij Jezus, kind uit Israël, kind van God, hebben horen zeggen: 'In de wereld lijdt gij verdrukking, maar houd goede moed: ik heb de wereld overwonnen.' (Johannes 16:33).

Zo zal het zijn.